

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

КАТЕДРА „ПУБЛИЧНОПРАВНИ НАУКИ“

**ДАНЪЧНОПРАВНИ ПОСЛЕДИЦИ НА СДЕЛКИ С
ДРУЖЕСТВЕНИ ДЯЛОВЕ И АКЦИИ**

АВТОРЕФЕРАТ

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“

по професионално направление 3.6. Право

докторска програма: Административно право и административен процес

редовен докторант:

Тюркер Метин Моллахасан

научен ръководител:

доц. д-р Нина Стефанова Чилова

София, 2024 г.

Дисертационният труд е обсъден на 27.05.2024 г. на заседание на катедрен съвет на катедра „Публичноправни науки“ при Юридическия факултет на Университета за национално и световно стопанство и е насочен към публична защита пред научно жури в състав:

- доц. д-р Светла Маринова Кънева (вътрешен член на научното жури);
- доц. д-р Христо Йорданов Паунов (вътрешен член на научното жури);
- проф. д-р Ганета Минкова Минкова (външен член на научното жури);
- проф. д.н. Мария Нейкова Кънева (външен член на научното жури); и
- доц. д-р Савина Иванова Михайлова – Големинова (външен член на научното жури).

Авторът на дисертационния труд е редовен докторант в катедра „Публичноправни науки“ при Юридическия факултет на Университета за национално и световно стопанство.

Публичната защита на дисертацията ще се състои на открито заседание на научното жури на 18.09.2024 г. от 14:00 часа в сградата на Университета за национално и световно стопанство.

Материалите относно защитата са на разположение на всички заинтересовани лица и могат да бъдат намерени в сектор „Научни съвети и конкурси“ в УНСС, както и на интернет страницата на Университета за национално и световно стопанство, достъпна на следния интернет адрес: <https://konkursi.unwe.bg/GraduatedCompetitors/DoctorDetails>.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИЯТА	4
1. Актуалност и практическо приложение на изследването	4
2. Предмет, цел, задачи и методология на изследването	5
3. Обем и структура на изследването	6
II. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИЯТА	8
III. КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИЯТА	13
IV. ОСНОВНИ НАУЧНИ И НАУЧНО-ПРИЛОЖИМИ ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИЯТА	20
V. СПИСЪК С ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА.....	25

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

1. Актуалност и практическо приложение на изследването

Правото играе значителна роля в едно общество. Една от фундаменталните цели на правото е да гарантира справедлива и сигурна обществена среда, в която членовете на обществото да живеят щастливо и в хармония един с друг. Основен гарант за този правен ред е държавата. Данъците, от своя страна, играят основна роля във функционирането на държавата и нейните органи. От там и в съществуването на правния ред. От друга страна, значителна роля в обществения живот играят и предприемачите, които чрез своите идеи и действия участват в развитието на икономическото благосъстояние на обществото. От юридическа гледна точка дейността на предприемачите се извършва основно чрез учредяване и развиване на търговски дружества и евентуално разпореждане с участия в такива търговски дружества.

Нарастващите спестявания на българските граждани заедно с ниските лихви по депозитите, които търговските банки предлагат, кара доста българските граждани да търсят алтернативни начини за инвестиране, включително чрез покупко-продажба на финансови активи като дружествени дялове и акции.

Според данни на Националния статистически институт през периода 2018 г. - 2023 г. в Република България са регистрирани над 276 хил. „правни единици“, повечето от които са търговски дружества. През 2023 г. се отбеляза ръст на основния индекс на Българската фондова борса - SOFIX, с 27% на годишна база. Това отреди българския капиталов пазар в топ 10 на най-добре представилите се в Европа. Само през месец декември 2023 г. на БФБ са извършени над 5 хил. сделки с оборот над 100 млн. лева общо. През 2023 г. именно с цел улеснение на предприемаческата дейност, включително с цел по-лесно привличане на външни инвестиции и по-лесно разпореждане с дружествени дялове, беше създадена и нова правна форма на търговско дружество в Република България, а именно дружеството с променлив капитал.

Увеличаването на обема на горепосочената дейност поражда и съответните данъчноправни въпроси като една от публичноправните последици на сделките с дружествени дялове и акции.

Темата на дисертационния труд е избрана поради интереса ми в областта на данъците, договорите и търговските дружества. Не ми е известно тази тема да е била изследвана цялостно и задълбочено в българската правна наука. В чуждестранната литература се срещат по-подробни анализи в тази сфера, но те не касаят пряко българското законодателство.

Поради горепосочените причини считам, че е налице актуалност и практическо приложение на дисертационния труд.

Дисертацията и приложенията към нея са съобразени с актуалното законодателство към 27.05.2024 г.

2. Предмет, цел, задачи и методология на изследването

Предметът на настоящия труд обхваща данъчноправните последици на сделките с дружествени дялове и акции. Предметът на изследване не се ограничава само с анализирането на конкретен вид данък (например, само данъка върху доходите на физическите лица или само корпоративния данък при юридическите лица). Той цели да обхване всички възможни преки данъци и също така не изключва от своя предмет особените положения в сферата на данъка върху добавената стойност при сделки с дружествени дялове и акции и данък дарение при безвъзмездно придобиване на дружествени дялове и акции.

Дисертационният труд се ограничава до изследване на хипотезите на разпоредителните сделки с дружествени дялове и акции (например, продажба, замяна или дарение). Данъчноправните последици на сделките, които касаят дружествени дялове или акции, но чрез които не се прехвърлят правата по същите (например, договор за залагане на дружествени дялове или акции или договор за отговорно пазене на ценни книжа), не са предмет на изследване на настоящия труд. Предметът на изследване не се ограничава с анализирането на конкретен вид разпоредителна сделка с дружествени дялове или акции

(например, само продажба или само замяна на дружествени дялове или акции или само дарение на дружествени дялове или акции). Той цели да обхване всички разпоредителни сделки с дружествени дялове или акции – както възмездните, така и безвъзмездните.

Основната цел на дисертационния труд е след извършване на подробно проучване на относимата теория и практика да се направи цялостен анализ на различните видове данъчноправни последици на различните видове сделки с дружествени дялове и акции. Средство за постигане на тази цел и респективно задача на дисертационния труд е да набележи спорните и или неясните моменти във връзка с облагането на сделките с дружествени дялове и акции. На базата на направения цялостен анализ вторичната цел на дисертационния труд е да се опита да предложи идеи за подобряване на текущата нормативна уредба, касаеща предмета на настоящия труд. Резултат от постигането на тази вторична цел би бил да се подобри нормативната уредба, касаеща горепосочената важна дейност на предприемачите в България.

За постигане на горепосочените цели са използвани исторически, сравнителноправен, интердисциплинарен и систематически метод на изследване. Преди анализирането на данъчноправните последици са посочени общите характеристики на понятията данъчноправни последици, сделки и дружествени дялове и акции. Извършен е анализ на историческото развитие на данъчното облагане на сделки с дружествени дялове и акции в България. Анализирани са законодателствата на чуждестранните държави. Данъчноправните последици са анализирани в систематизиран вид, който следва основните нормативни актове, които уреждат такива.

3. Обем и структура на изследването

Дисертационният труд е с общ обем от 239 страници (*Times New Roman, 12, 1.5*), от които основният текст (*т.е., от началото на въведението до края на заключението*) включва 195 страници. Направени са общо 545 бележки под линия¹. Цитирани са общо 116 литературни източници, от които 24 на чужд език. Използваната чуждестранна литература

¹ Важно е да се сподели, че не всички бележки под линия са цитати на литературни източници, съдебни актове или разяснения на органите по приходите. Някои бележки под линия са използвани за даване на допълнително разяснение или даване на примери от практиката

е предимно на английски език, но не се ограничава само до правната система на англоговорещите държави. Цитирани са също така общо 94 съдебни акта и разяснения на органите по приходите.

Дисертационният труд започва със заглавна страница, съдържание и таблица с използваните съкращения.

Същинската част на дисертацията е разделена на три основни части – въведение, изложение и заключение.

Въведението обхваща три собствени части – увод, анализ на историческото развитие на облагането на сделки с дружествени дялове и акции в България и сравнителноправен анализ на облагането на сделки с дружествени дялове и акции в други държави.

Изложението съдържа четири глави – по една за всеки анализиран нормативен акт, а именно Закон за данъците върху доходите на физическите лица („ЗДФЛ“), Закона за корпоративното подоходно облагане („ЗКПО“), Закона за данък върху добавената стойност („ЗДС“) и Закона за местните данъци и такси („ЗМДТ“).

Заключението съдържа предложения *de lege ferenda*, като едно основно предложение е изведено пред скоби, а останалите следват хронологията на изложението, а именно анализирани горепосочени нормативни актове.

Към дисертацията са приложени две приложения. Първото приложение съдържа таблица със списък на държавите, с които Република България има спогодба за избягване на двойно данъчно облагане, и данъчно третиране на доходите или печалбите на чуждестранните лица от сделки с дружествени дялове и акции в български търговски дружества. Второто приложение съдържа таблица със ставките на данък дарение в различни общини на Република България, чиито административни центрове са областни градове.

След тези приложения са посочени използваната литература, използваната съдебна практика и разяснения на органите по приходите.

Дисертационният труд завършва с една страница, посветена на благодарности.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИЯТА

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ.....	10
I. ВЪВЕДЕНИЕ	14
А. Увод.....	14
1. Предмет, цел и методология.....	15
2. Терминологични бележки	17
2.1. Данъчноправни последици – обща характеристика.....	17
2.2. Сделки – обща характеристика.....	26
2.3. Дружествени дялове и акции – обща характеристика.....	27
Б. Историческо развитие на облагането на сделките с дружествени дялове и акции в България.....	31
В. Облагане на сделки с дружествени дялове и акции в други държави	38
II. ИЗЛОЖЕНИЕ	49
А. Глава първа. Данъчноправни последици по ЗДДФЛ	50
1. Облагане на местни физически лица	51
1.1. Обект на данъка	52
1.2. Субект на данъка.....	60
1.3. Данъчно събитие	63
а) прехвърляне на дружествени дялове	65
б) прехвърляне на акции	69
в) прехвърляне на дялове в ДПК.....	73
г) прехвърляне на дялове или акции в чуждестранни търговски дружества.....	73
1.4. Определяне размера на данъчното задължение.....	74
а) данъчна основа.....	74
б) данъчна ставка	85

1.5. Установяване и изпълнение на данъчното задължение	85
а) установяване на данъчното задължение	86
б) изпълнение на данъчно задължение	87
1.6. Освобождаване от данъчното задължение	87
2. Облагане на чуждестранни физически лица	91
2.1. Обект на данъка	92
2.2. Субект на данъка.....	93
2.3. Данъчно събитие	94
2.4. Определяне размера на данъчното задължение	97
а) данъчна основа	97
б) ставка на данъка.....	98
2.5. Установяване и изпълнение на данъчното задължение	98
а) установяване на данъчното задължение	99
б) изпълнение на данъчното задължение	99
2.6. Преизчисляване на окончателния данък	100
2.7. Освобождаване от данъчното задължение	101
а) освобождаване по ЗДДФЛ	101
б) освобождаване по СИДДО на Република България.....	102
3. Облагане на местни и чуждестранни физически лица при замяна на дружествени дялове или акции във връзка с преобразуване на търговски дружества	105
Б. Глава втора. Данъчноправни последици по ЗКПО	113
1. Облагане на местни юридически лица	114
1.1. Обект на данъка	115
1.2. Субект на данъка.....	119
1.3. Данъчно събитие	121

1.4. Определяне размера на данъчното задължение.....	123
а) данъчна основа.....	123
б) данъчна ставка.....	128
1.5. Установяване и изпълнение на данъчното задължение.....	129
а) установяване на данъчното задължение.....	129
б) изпълнение на данъчното задължение.....	129
2. Облагане на чуждестранни юридически лица.....	130
2.1. Обект на данъка.....	131
2.2. Субект на данъка.....	133
2.3. Данъчно събитие.....	135
2.4. Определяне размера на данъчното задължение.....	139
а) данъчна основа.....	139
б) данъчна ставка.....	142
2.5. Установяване и изпълнение на данъчното задължение.....	142
а) установяване на данъчното задължение.....	142
б) изпълнение на данъчното задължение.....	143
2.6. Преизчисляване на данъка при източника.....	143
2.7. Освобождаване от данъчното задължение.....	145
а) освобождаване по ЗКПО.....	145
б) освобождаване по СИДДО на Република България.....	146
3. Облагане на местни и чуждестранни юридически лица при замяна на дружествени дялове или акции във връзка с преобразуване на търговски дружества.....	148
V. Глава трета. Данъчноправни последици по ЗДДС.....	153
1. Обект на данъка.....	155
2. Субект на данъка.....	158

3. Данъчно събитие	159
4. Административни задължения	164
4.1. Задължение за регистрация по ЗДДС	164
4.2. Документиране на доставките	168
4.3. Деклариране и отчитане	169
5. Особености при упражняването на право на данъчен кредит	169
Г. Глава четвърта. Данъчноправни последици по ЗМДТ	177
1. Обект на данъка	178
2. Субект на данъка	183
3. Данъчно събитие	186
4. Определяне размерна на данъчното задължение	187
4.1. Данъчна основа	187
а) определяне на данъчната основа при безвъзмездно придобиване на акции	188
б) определяне на данъчната основа при безвъзмездно придобиване на дружествени дялове	190
4.2. Ставка на данъка	192
5. Установяване и изпълнение на данъчното задължение	193
6. Освобождаване от облагане	194
III. ЗАКЛЮЧЕНИЕ	199
1. ЗДДФЛ	200
2. ЗКПО	202
3. ЗДДС	205
4. ЗМДТ	206
ПРИЛОЖЕНИЯ	209

Приложение № 1: Списък на държавите, с които Република България има СИДДО, и данъчно третиране на доходите или печалбите на чуждестранните лица от сделки с дружествени дялове и акции в български търговски дружества	209
Приложение № 2: Таблица със ставките на данък дарение в различни общини на Република България, чиито административни центрове са областни градове.....	222
ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА.....	224
ИЗПОЛЗВАНА СЪДЕБНА ПРАКТИКА И РАЗЯСНЕНИЯ НА НАП.....	233
БЛАГОДАРНОСТИ.....	239

III. КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Дисертационният труд е разделен на три основни части – въведение, изложение и заключение.

1. Въведението на дисертацията обхваща три собствени части – увод, анализ на историческото развитие на облагането на сделки с дружествени дялове и акции в България и сравнителноправен анализ на облагането на сделки с дружествени дялове и акции в други държави.

1.1. Уводът съдържа разяснения относно предмета, целта и методологията на изследването и също така съдържа анализ на основните понятия от заглавието на дисертационния труд, а именно данъчноправни последици, сделки и дружествени дялове и акции.

1.2. Частта с историческото развитие на облагането на сделките с дружествени дялове и акции в България е разделена условно на три периода: първи период от 1878 г. до 1944 г., през който са сложени наченките на данъчната уредба на такива сделки, втори период от 1944 г. до 1989 г., през който изобщо извършването на сделки с дружествени дялове и акции (*и респективно уреждането на тяхното данъчно облагане*) е в застой поради особеностите на икономическата система на страната ни през този период, и трети период след 1989 г., през който отново започва и се развива уреждането на сравнително по-разгърнат режим на данъчно облагане на сделките с дружествени дялове и акции. Последният период де факто стига до 2007 г., когато България влиза в Европейския съюз и от когато са последните съществени изменения в българското данъчно законодателство. Настоящото законодателство, прилагащо се след влизането на България в Европейския съюз, е анализирано в същинската част (т.е., изложението) на дисертационния труд.

1.3. Сравнителноправният анализ обхваща законодателствата на Съединените американски щати, Обединено кралство Великобритания и Северна Ирландия, Нидерландия, Швейцария, Люксембург или Малта. Тези държави са избрани нарочно – или заради развитите си капиталови пазари и историческите им традиции при извършване на дейност по търговия с дружествени дялове и акции, или заради благоприятните им данъчни

законали в сферата на сделките с дружествени дялове и акции, благодарение на които са се превърнали в центрове за извършване на инвестиции в Европейския съюз.

2. Изложението на дисертацията съдържа четири глави – по една за всеки анализиран нормативен акт, а именно ЗДДФЛ, ЗКПО, ЗДДС и ЗМДТ.

2.1. ЗДДФЛ урежда данъчното облагане на доходите на физическите лица от сделки с дружествени дялове и акции. Докато местните физически лица се облагат с данък върху общата годишна данъчна основа по чл. 33, ал. 3 ЗДДФЛ, то чуждестранните физически лица се облагат с окончателен данък по чл. 37, ал. 1, т. 12 ЗДДФЛ. В допълнение, ЗДДФЛ урежда и специален окончателен данък по чл. 38, ал. 5 ЗДДФЛ за доходите, придобити от замяна на дружествени дялове и акции във връзка с преобразуване на търговски дружества по глава XII, раздел II ЗКПО – както за местни, така и чуждестранни физически лица.

Всички тези горепосочени данъци имат подоходен, пряк, пропорционален и държавен характер. Между тях има и други прилики – обектът на облагане е доход, придобит от сделки с дружествени дялове и акции. Данъчната ставка също е еднаква – 10 на сто.

Налице са обаче и известни различия.

Субектът на облагане е различен. Затова е много важно преди всичко да се определи качеството на съответното данъчно задължено лице, което се разпорежда със съответните дружествени дялове или акции – дали е местно, или чуждестранно за целите на ЗДДФЛ. Гражданството на съответното физическо лице не е от съществено значение по този въпрос. Възможно е български граждани да са чуждестранни лица за данъчни цели, също така е възможно чуждестранни граждани да са местни лица за данъчни цели.

Различни са и правилата по отношение на данъчното събитие. При местните физически лица за дохода по чл. 33, ал. 3 ЗДДФЛ данъчното събитие настъпва при прехвърлянето на съответното имущество, т.е., дружествени дялове и акции. Това е така, защото е налице фикция в чл. 11, ал. 2 ЗДДФЛ, че тогава се счита придобит доходът без значение дали реално доходът е придобит, или не. Обратно, при чуждестранните физически лица за дохода по чл. 37, ал. 1, т. 12 ЗДДФЛ данъчното събитие не настъпва преди реалното получаване на дохода. По този начин изглежда, че законодателят урежда неблагоприятно

данъчно положение за местните физически лица в сравнение с уредбата за чуждестранните физически лица, защото за първите е налице възможност да дължат данък и без да са получили реално дохода си, но за вторите такава възможност не е налице. От друга страна, обаче, правилата за изчисляване на данъчната основа са по-благоприятни за местните физически лица. Те позволяват от реализираните печалби през годината да бъдат приспаднати реализираните загуби през годината. За местните физически лица е предвидена и възможност за намаляване на данъчната основа с допълнителни 10% нормативно признати разходи. Такава възможност не е налице за чуждестранните физически лица. Все пак следва да се отбележи, че чуждестранните физически лица, които са местни лица за данъчни цели на държава – членка на ЕС, или на друга държава – страна по СЕИП, могат да се възползват от благоприятните разпоредби на чл. 33, ал. 3 и сл. ЗДДФЛ чрез института на преизчисляване на окончателния данък по чл. 37а ЗДДФЛ. За останалите чуждестранни физически лица обаче такава възможност не е налице. За тях не се прилага и данъчното облекчение за доходи от разпореждане с финансови инструменти по чл. 13, ал. 1, т. 3 ЗДДФЛ. Следователно за чуждестранните физически лица е от съществено значение и да се определи дали са местни лица за данъчни цели на държава – членка на ЕС, или друга държава – страна по СЕИП.

Налице са разлики между двата режима и при правилата за деклариране и изплащане на данъка. Данъкът върху общата годишна данъчна основа по чл. 33, ал. 3 ЗДДФЛ се декларира и изплаща на годишна база – до 30 април на следващата година. Окончателният данък по чл. 37, ал. 1, т. 12 ЗДДФЛ се декларира и изплаща на тримесечие – до края на месеца, следващ съответното тримесечие.

2.2. *ЗКПО* урежда данъчното облагане на печалбите на местните юридически лица и доходите на чуждестранните юридическите лица от сделки с дружествени дялове и акции. Докато печалбите на местните юридически лица се облагат с корпоративен данък по част II на ЗКПО, то доходите на чуждестранните юридически лица се облагат с данък при източника по част III на ЗКПО.

Горепосочените данъци имат сходни характеристики - подоходен, пряк, пропорционален и държавен характер. Между тях има и други прилики – обектът на

облагане е печалба или доход, формират от сделки с дружествени дялове и акции. Данъчната ставка също е еднаква – 10 на сто.

Налице са обаче и известни различия.

Субектът на облагане е различен. Затова е важно преди всичко да се определи качеството на съответното данъчно задължено лице, което се разпорежда със съответните дружествени дялове или акции – дали е местно, или чуждестранно юридическо лице за целите на ЗКПО.

Различни са и правилата по отношение на данъчното събитие. При местните юридически лица възниква въпросът в кой данъчен период следва да се отчете счетоводния приход от съответната сделка с дружествени дялове или акции. Съгласно общите счетоводни принципи това би следвало да е данъчния период, в който тези сделки са се сключили без значение дали възнаграждението по тях реално е получено, или не. Обратно, при чуждестранните юридически лица данъчното събитие не настъпва преди реалното получаване на дохода. Не поражда данъчно задължение и полученото авансово плащане преди сключването на съответната разпоредителна сделка с дружествени дялове или акции. По този начин изглежда, че законодателят урежда неблагоприятно данъчно положение за местните юридически лица в сравнение с уредбата за чуждестранните юридически лица, защото за първите е налице възможност да дължат данък и без да са получили реално възнаграждението по сделката, но за вторите такава възможност не е налице.

От друга страна, обаче, правилата за изчисляване на данъчната основа са по-благоприятни за местните юридически лица. Те позволяват от реализираните счетоводни приходи през годината да бъдат приспаднати реализираните през годината счетоводни разходи. За местните юридически лица няма пречка да извършват подобно намаляване и със съпътстващи счетоводни разходи – например, разходи за юридически услуги, посредници, комисиони и други подобни разходи, свързани с покупко-продажбата на съответните дружествени дялове или акции. Такава възможност не е налице за чуждестранните юридически лица. Все пак следва да се отбележи, че чуждестранните юридически лица, които са местни лица за данъчни цели на държава – членка на ЕС, или на друга държава – страна по СЕИП, могат да се възползват от благоприятните разпоредби на корпоративния данък чрез института на преизчисляване на данъка при източника по чл.

202а ЗКПО. За останалите чуждестранни юридически лица обаче такава възможност не е налице.

Налице са разлики между двата режима и при правилата за деклариране и изплащане на данъка. Докато корпоративният данък се декларира и изплаща на годишна база – до 30 юни на следващата година, то данъкът при източника се декларира и изплаща на тримесечие – до края на месеца, следващ съответното тримесечие.

2.3. ЗДДС урежда сделките с дружествени дялове и акции като освободени доставки на финансови услуги. ЗДДС не урежда хипотеза, при която сделките с дружествени дялове и акции могат да се облагат с ДДС. Това обаче не означава, че сделките с дружествени дялове и акции не пораждаат никакви права или задължения в обхвата на ЗДДС. Обратно, налице са редица особености по ЗДДС при извършването на сделки с дружествени дялове и акции.

На първо място, не всички сделки с дружествени дялове и акции са в обхвата на ЗДДС. Дейността по инцидентна продажба на дялове или други ценни книжа не представлява независима икономическа дейност и не попада в обхвата на ДДС законодателството. Извършването на редовни сделки с дружествени дялове и акции по занятие обаче ще попадне под обхвата на ЗДДС.

Данъчната основа при търговия с акции (а и други ценни книжа) може да се определя като сумата от положителните разлики, определени за всяка конкретна покупко-продажба, намалена със сумата от отрицателните разлики, определени за всяка конкретна покупко-продажба. Това разбиране се основава на практиката на СЕС, че данъчната основа на една доставка е възнаградението, което доставчикът в действителност може да задържи за себе си, т.е. действително полученото възнаграждение.

Налице са особености и при упражняването право на данъчен кредит при извършване на сделки с дружествени дялове и акции. Първата особеност е свързана с това, че сделки с дружествени дялове и акции, когато получателят на услугите е установен извън ЕС, дават право на данъчен кредит. Затова е важно съответните данъчно задължени лица да събират доказателства в тази връзка. Друга особеност е свързана с това как се изчислява правото на частичен данъчен кредит. Данъчната основа на финансовите услуги, които са с

инцидентен характер, не се включват в оборота за изчисляване на коефициента за упражняване на право на частичен данъчен кредит. При определянето на това се гледат критерии като дали съответните сделки са свързани с обичайна дейност на лицето. Допълнителни критерии за това са размера на приходите от такива сделки, дали те представляват пряко, постоянно и необходимо продължение на облагаемата дейност на предприятието и дали тази дейност предполага значително използване на стоки или услуги, за които се дължи ДДС.

Особености са налице и при задължението за регистрация по ЗДДС. Дори при извършване на сделки с дружествени дялове или акции, които по принцип се считат за освободени доставки на финансови услуги за целите на ЗДДС, може да се породи задължение за регистрация по ЗДДС. Според ЗДДС изключение от това общо правило е налице тогава, когато съответните сделки не са свързани с основната дейност на лицето. Според ДДС Директивата и практиката на СЕС обаче изобщо не е нужно да се изследва коя дейност на лицето е основната, а дали съответната дейност се извършва обичайно (т.е., постоянно или по занятие), или не.

2.4. ЗМДТ урежда множество данъци, сред които и данъка върху даренията. Този данък се различава от анализираните по-горе данъци, защото има имуществен, пряк, пропорционален (или още плосък) и местен характер.

Обект на облагане са имуществата, придобити по дарение. ЗМДТ не урежда дефиниция на това понятие, но според мен има силни аргументи да се счита, че безвъзмездното придобиване на както дружествени дялове, така и на акции може да води до облагане с този данък. Аргументите в обратната посока (конкретно по отношение на дружествените дялове) не се основават на изричен текст в закона, а в същото време общият принцип е, че данъчните облекчения се уреждат по изричен начин.

Субект на данъка в общия случай е надареното лице. Това е логично, защото това е лицето, което получава имуществото по дарение. Налице са и специални правила, когато страните са уговорили, че субектът на данъка е дарителят. Такава ситуация предвижда и самият закон, когато надареното лице е в чужбина. ЗМДТ не съдържа изрични разпоредби за кръга от лицата, които биха могли да бъдат обложени с данък дарение, но според мен има силни аргументи да се прилагат по аналогия правилата на данък наследство по ЗМДТ.

Данъчното събитие по реда на ЗМДТ при безвъзмездно придобиване на дружествени дялове и акции не е уредено изрично, но в общия случай това би следвало да съвпада с момента на данъчното събитие при доходите на местните физически лица по чл. 33, ал. 3 ЗДДФЛ.

При определяне размера на данъчната основа има основен принцип и за двете форми на имущества – дружествени дялове и акции. И при двете форми основното правило е, че се гледа пазарната цена към момента на придобиването, а когато определянето на пазарната цена може да поражда значителни разходи или затруднения, уредена е алтернативна възможност за определяне на пазарната цена. При акциите това е номиналната им стойност, а при дружествените дялове – по счетоводните данни на съответното дружество.

Данъчните ставки и за двете форми на имущества са еднакви - от 0.4 до 0.8 на сто - при дарение между братя и сестри и техните деца, и от 3.3 до 6.6 на сто - при дарение между останалите лица.

Законът предвижда и различни по замисъл форми на данъчно освобождаване при данък дарение, включително при дарения между съпрузи и роднини по права линия, при дарения в полза на определени обществено полезни лица и във връзка с обичайни дарения.

3. Заключение на дисертационния труд съдържа предложения *de lege ferenda*.

3.1. Основното предложение *de lege ferenda* е да се въведат както в ЗДДФЛ, така и в ЗКПО правила за така наречения в чуждестранната литература *participation exemption regime* – правила за освобождаване от данъчно облагане за квалифицирано участие, съгласно които доходите (при физическите лица) или печалбите (при юридическите лица) от сделки с дружествени дялове и акции да не се облагат с данък, ако съответното данъчно задължено лице е притежавал над определен процент от капитала на съответното търговско дружество за над определен период от време.

3.2. Останалите предложения *de lege ferenda* следват хронологията на изложението, а именно анализирани горепосочени нормативни актове. Те имат по-скоро цел да подобрят актуалното законодателство.

IV. ОСНОВНИ НАУЧНИ И НАУЧНО-ПРИЛОЖИМИ ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Като основни научни и научно-приложими приноси на дисертацията могат да посочат следните моменти:

1. Основен принос на дисертационния труд е извършването на цялостен и задълбочен анализ на всички основни данъчноправни последици на сделките с дружествени дялове и акции. Предметът на изследване не се ограничава само с анализирането на конкретен вид данък (*например, само данъка върху доходите на физическите лица или само корпоративния данък при юридическите лица*). Предметът обхваща всички възможни данъчноправни последици, които биха могли да се проявят при сделки с дружествени дялове и акции. Предметът на изследване не се ограничава и с анализирането на конкретен вид сделка с дружествени дялове или акции (*например, само продажба или замяна на дружествени дялове или акции или само дарение на дружествени дялове или акции*). Предметът на изследване обхваща всички разпоредителни сделки с дружествени дялове или акции – както възмездните, така и безвъзмездните. Затова според мен дисертационният труд, след съответните корекции и подобрения, може да се използва като, така да се каже, наричник по данъчноправни въпроси от лицата, които се занимават със сделки с дружествени дялове и акции, в това число юристи, счетоводители, инвеститори и други.
2. Във въведението на дисертационния труд са анализирани основните понятия на данъчното право като данък и данъчноправни последици, включително всички елементи на данъка – обект на данъка, субект на данъка, данъчно събитие, данъчна основа, данъчна ставка, правилата за деклариране и изплащане на данъка. Въз основа на анализирането на обективното национално данъчно право (т.е., разпоредбите на КРБ, включително практиката на Конституционния съд, и ДОПК) е направен опит да се дефинира понятието „данък“ през призмата на българското национално законодателството.

3. Дисертационният труд съдържа подробен анализ на историческото развитие на облагането на сделките с дружествени дялове и акции в България. Анализирани са редица отменени закони както от времето на Княжество/Царство България, така и от времето на Народна Република България. Извършването на сравнителноправен анализ на данъчното облагане на сделките с дружествени дялове и акции, включително в САЩ, Обединено кралство, Нидерландия, Швейцария, Люксембург и Малта също представлява научен принос на дисертационния труд. Установените правни положения в тези държави са използвани с цел предложения *de lege ferenda*, които да подобрят и усъвършенстват националното законодателство в сферата на данъчното облагане на сделките с дружествени дялове и акции.

4. В частта с последиците по ЗДДФЛ един от основните приносни моменти е анализирането и предлагането на разграничителни критерии кога доходите от сделки с дружествени дялове и акции могат да бъдат облагани като доходи от стопанска дейност на едноличен търговец и кога следва да бъдат обложени по реда на чл. 33, ал. 3 ЗДДФЛ. В тази връзка настоящото данъчно законодателство не е напълно ясно. Наличната съдебна практика се отнася по-скоро за сделки с недвижими имоти. Защитена е тезата, че тази съдебна практика не може да се приложи *vis-à-vis* за сделки с дружествени дялове и акции. С цел намиране на аналогично разрешение са анализирани институти на банковото и валутното законодателство, на базата на които е направено предложение за въвеждане на аналогични количествени критерии. Считаю, че по този начин би се постигнала по-голяма правна сигурност относно реда за облагане, а това е изключително важно за лицата, които се занимават с покупко-продажба на дружествени дялове и акции и като цяло други финансови активи.

5. Друг приносен момент в частта със ЗДДФЛ е подробното изследване на момента на данъчното събитие при сделките с дружествени дялове и акции на местните физически лица. За целта са анализирани институти на търговското и облигационното право (в т.ч. относно момента на прехвърляне на права по дружествени дялове и акции). Използвана е специализирана юридическа литература в тази сфера. Анализирани са съдебни актове на гражданските съдилища и

Върховния касационен съд, включително едно тълкувателно решение. В тази си част дисертационният труд има и интердисциплинарен характер. Този анализ има значение и по отношение на определянето на момента на данъчното събитие и в областта на ЗДДС и ЗМДТ. Именно поради тази причина в частите с данъчно събитие по ЗДДС и ЗМДТ са извършени препращаия към частта за данъчното събитие по ЗДДФЛ.

6. В частта с последиците по ЗКПО научен принос представляват няколко момента. Първо, анализирането на основни принципи в счетоводното законодателство относно точния период, в който трябва да се признаят счетоводните приходи от сделки с дружествени дялове и акции (т.е., данъчното събитие при корпоративния данък). Дадени са примери от практиката с цел разграничаване на правното значение на различни моменти като сключване на сделката, възникване на правото на получаване на възнаграждението, самото получаване на възнаграждението, възможността за получаване на възнаграждение в бъдеще, ако определен условия настъпят и така нататък. В тази си част дисертационният труд отново има интердисциплинарен характер, тъй като анализира и основните принципи на приложимото счетоводно законодателство. На второ място, анализирани са подробно и правилата за определяне на данъчното събитие при данъка при източника по отношение на доходите на чуждестранните юридически лица от сделки с дружествени дялове и акции в български търговски дружества. Отделено е по-голямо значение при анализа на понятието "авансово плащане". В тази си част дисертационният труд отново има интердисциплинарен характер, тъй като анализира и институти на облигационното и търговското право.
7. В частта с последиците по ЗДДС основен приносен момент представляват анализите на редица особености по ЗДДС, свързани със сделки с дружествени дялове и акции. Такава особеност е, например, задължението за регистрация по ЗДДС и понятието „основната дейност“ по смисъла на чл. 96, ал. 3 ЗДДС. Анализирани са и особеностите при правилата за изчисляване на данъчната основа при сделки с дружествени дялове и акции, правото на данъчен кредит при извършване на сделки

с дружествени дялове и акции и правилата за изчисляване на право на частичен данъчен кредит. Понятията, използвани в ЗДДС, са сравнени с понятията, използвани в европейското ДДС законодателство и практиката на Съда на Европейския съюз. На базата на анализа са направени *de lege ferenda* предложения, които целят уеднаквяване и изясняване на терминологията.

8. В частта с последиците по ЗМДТ (т.е., данък дарение) основният приносен момент на дисертационният труд е свързан с анализирането на въпроса относно това дали безвъзмездното получаване на дружествени дялове поражда задължение за деклариране и изплащане на данък дарение. Изследвани са различните мнения в практиката и са дадени конкретни аргументи защо безвъзмездното получаване на дружествени дялове следва да се облага с данък дарение. В тази връзка са направени няколко резонни критики относно законодателния подход и по-скоро относно неяснотите в законодателството. Направен е подробен анализ как е възможно да се определи данъчната основа при безвъзмездното получаване на дружествени дялове. За целта е използвана и научна литература от икономическо или финансово естество.
9. В заключителната част на дисертационния труд са поместени някои *de lege ferenda* предложения. Основното предложение е да се въведе така наречения в чуждестранната литература *participation exemption regime* или на български език освобождаване от облагане при квалифицирано участие – това са сбор правила или критерии, при които доходите или печалбите от сделки с дружествени дялове и акции не се облагат с данък. Обичайно тези правила включват определен минимален процент на участие в капитала на дружеството (например, минимум 10%) и определено време, през което непрекъснато съответните дружествени дялове или акции трябва да се притежават от съответното лице (например, над една година). Такива правила са налице в държави като Нидерландия, Швейцария, Люксембург и Малта, които са известни с това, че са центрове за създаване на холдингови дружества, от където се правят последващи инвестиции в други държави-членки на ЕС. Останалите *de lege ferenda* предложения целят по-скоро подобряване или изясняване на актуалното данъчно законодателство в тази сфера. Такива са,

например, предложението да се въведе количествен критерий за разграничаване на дейност по занятие в ЗДДФЛ, предложенията за въвеждане на правила за пренасяне на данъчни загуби и някои мерки против злоупотреби с право в ЗДДФЛ. В сферата на ЗКПО са направени предложения за уеднаквяване на дефиницията за „финансови инструменти“, които не се облагат с данъци, и предложения за прецизиране на някои термини. Такива предложения за прецизиране на някои термини са налице в сферата на ЗДС.

10. Практическо значение и полза имат и съставените приложения – таблици, към дисертационния труд. Първата таблица съдържа списък на държавите, с които Република България има действаща спогодба за избягване на двойно данъчно облагане, и данъчно третиране на доходите на чуждестранните лица от сделки с дружествени дялове и акции в български търговски дружества. По този начин са синтезирани в едно място международни данъчни договори на Република България с над 70 държави. Втората таблица съдържа ставките на данък дарение в 27 различни общини на Република България, чиито административни центрове са областни градове. В тези 27 общини живеят и по-голямата част от българските граждани. Таблицата позволява по лесен начин да се сравнят ставките на данък дарение в различните общини, при които има значителни разлики (например, в някои от тях ставката на данъка е в размер на минимум от 3.3%, а в други е в размер на максимум от 6.6%).

V. СПИСЪК С ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

След зачисляването като докторант през 2019 г. следните доклади и статии на докторанта по темата на дисертационния труд са били (или предстоят да бъдат) публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове:

1. Моллахасан, Тюркер. **Възстановяване на ДДС по несъбираеми вземания.** Сборник с доклади от научна конференция "100 години УНСС - 100 години право в УНСС". Том II - Актуални проблеми на публичното и наказателното право. Актуални проблеми на историческите, икономическите и социалните науки. Издателски комплекс - УНСС. София, 2021 г.

2. Моллахасан, Тюркер. **Случаи на знание и задължение за знание по чл. 177 ЗДДС в практиката на ВАС.** Сборник с доклади от лятно докторантско училище по право на тема "добросъвестността като норма и принцип на правомерно поведение в съвременното право - генезис, развитие, проблеми и перспективи". Издателски комплекс УНСС. София, 2022 г.

3. Моллахасан, Тюркер. **Някои въпроси при възмездното разпореждане с дружествени дялове или акции от местни физически лица по ЗДДФЛ.** Електронно издание "Предизвикай правото!" (ISSN 1314-7854). София, 2021 г.

4. Моллахасан, Тюркер. **Някои въпроси за данъка върху доходите от разпореждане с дружествени дялове или акции от чуждестранни физически лица по ЗДДФЛ.** Сборник с доклади от научна конференция "30 години ЮФ на УНСС". Издателски комплекс - УНСС. София, 2022 г.

5. Моллахасан, Тюркер. **Някои въпроси на данъка при източника по ЗКПО при възмездното разпореждане с български дружествени дялове или акции от страна на чуждестранни юридически лица.** Сборник с доклади от научна конференция "Юридически, икономически и исторически аспекти на държавното регулиране върху стопанската дейност". Издателски комплекс - УНСС. София, 2023 г.

6. Нина Чилова, Таня Атанасова-Дренска, Александра Вълчева, Стойчо Дулевски, Тюркер Моллахасан, Станислав Джинсов. **Сравнителноправен анализ на данъка при**

източника през призмата на практиката на Съда на Европейския съюз. Издателски комплекс - УНСС. София, 2023 г.

7. Моллахасан, Тюркер. **Някои въпроси за облагането на печалбите на местните юридически лица с корпоративен данък по ЗКПО в резултат от разпореждане с дружествени дялове и акции.** Доклад, изнесен на научна конференция "Предизвикателства пред правното регулиране в България", 31.10.2023 г., УНСС, София (предстои публикуване на сборник с доклади)

8. Моллахасан, Тюркер. **За някои особености по ЗДДС при извършване на сделки с дружествени дялове и акции.** Списание "Счетоводство, данъци и право", брой 4/2024. Издателство "Труд и право". София, 2024 г.

9. Моллахасан, Тюркер. **Някои въпроси относно данък дарение по ЗМДТ при безвъзмездно придобиване на дружествени дялове и акции.** Списание "Бизнес и право". Издателски комплекс УНСС. София (предстои публикуване в кн. 1, 21, 2023 г.)

Авторефератът се състои от 51 страници, от които 26 страници на български език и 25 страници превод на английски език. При противоречие или неяснота, българският текст следва да се има предвид.

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

LAW FACULTY

DEPARTMENT OF PUBLIC LEGAL STUDIES

**TAX CONSEQUENCES OF TRANSACTIONS WITH
COMPANY SHARES AND STOCKS**

Thesis Abstract

presented for awarding of a PhD degree

in professional direction 3.6. "Law"

scientific program: Administrative Law and Administrative Procedure

PhD Candidate

Tyurker Metin Mollahasan

Supervisor

Assoc. Prof. Nina Stefanova Chilova, PhD

Sofia, 2024

The dissertation thesis was subject to discussions and was decided to be presented for public hearing in accordance with a decision of the Department Council of the Department of Public Legal Studies at the Law Faculty of the University of National and World Economy.

The members of the scientific jury for the public hearing of the dissertation are, as follows:

- Assoc. Prof. Svetla Marinova Kaneva, PhD (internal member of the scientific jury);
- Assoc. Prof. Hristo Yordanov Paunov, PhD (internal member of the scientific jury);
- Prof. Ganeta Minkova Minkova, PhD (external member of the scientific jury);
- Prof. Mariya Neykova Kaneva, DJC (external member of the scientific jury); and
- Assoc. Prof. Savina Ivanova Mihaylova – Goleminova, PhD (external member of the scientific jury).

The author of the dissertation thesis is a full-time PhD candidate at the Department of Public Legal Studies at the Law Faculty of the University of National and World Economy.

The public hearing for the dissertation shall be held at 14:00 h, on 18 September 2024 in the University of National and World Economy.

All materials related to the dissertation thesis are available to all interested individuals and may be found at Scientific Councils and Competitions Sector of the UNWE, as well as on the website of the University of National and World Economy, which can be accessed on the following internet address: <https://konkursi.unwe.bg/GraduatedCompetitors/DoctorDetails>.

CONTENTS

I. General characteristics of the dissertation.....	4
1. Significance and practical applicability of the research.....	4
2. Subject, purpose, tasks, and methods of the research.....	5
3. Volume and structure of the research.....	6
II. Contents of the dissertation	8
III. Short summary of the content of the dissertation	13
IV. Main scientific findings and practical contributions of the dissertation.....	20
V. List of publications of the author on the topic of the dissertation.....	24

I. General characteristics of the dissertation

1. Significance and practical applicability of the research

Law plays a significant role in a society. One of the fundamental purposes of the law is to ensure a just and secure social environment in which members of society can live happily and in harmony with one another. The main guarantor of this legal order is the state. Taxes, in turn, play a major role in the functioning of the state and its bodies. And, thus, in the existence of the legal order. On the other hand, a significant role in public life is also played by entrepreneurs who, through their ideas and actions, participate in the development of the economic well-being of society. From a legal point of view, the activities of entrepreneurs are mainly carried out by establishing and developing commercial companies and possibly disposing of shares in such commercial companies.

The growing savings of Bulgarian citizens, together with the low interest rates on deposits that commercial banks offer, makes many Bulgarian citizens look for alternative ways to invest, including through the purchase and sale of financial assets such as company shares and stocks.

According to data from the National Statistical Institute, over 276,000 "legal entities" were registered in the Republic of Bulgaria in the period 2018 - 2023, most of which are commercial companies. In 2023, the main index of the Bulgarian Stock Exchange - SOFIX - grew by 27% on an annual basis. This placed the Bulgarian capital market in the top 10 of the best performers in Europe. In the month of December 2023 alone, more than 5,000 transactions with a turnover of over BGN 100 million were carried out on the BSE. In 2023, a new legal form of commercial company was created in the Republic of Bulgaria, namely the company with variable capital, precisely with the aim of facilitating entrepreneurial activity, including with the aim of easier attraction of external investments and easier disposal of company shares.

The increase in the volume of the above-mentioned activity also gives rise to relevant tax law issues as one of the public law consequences of transactions with company shares and stocks.

The topic of the dissertation was chosen because of my interest in the field of taxes, contracts and commercial companies. I am not aware that this topic has been studied comprehensively and thoroughly in Bulgarian legal science. More detailed analyzes in this area can be found in foreign literature, but they do not directly concern Bulgarian legislation.

For the above reasons, I believe that the dissertation work is relevant and practical.

The dissertation and its appendices comply with the current legislation as of 27 May 2024.

2. Subject, purpose, tasks, and methods of the research

The subject of the dissertation covers the tax consequences of transactions with company shares and stocks. The subject of research is not limited to the analysis of a specific type of tax (*for example, only personal income tax or only corporate tax for legal entities*). It aims to cover all possible direct taxes and also does not exclude from its subject the special situations in the field of value added tax in transactions with company shares and stocks and the donation tax in the case of free acquisition of company shares and shares.

The subject of research is not limited to the analysis of a specific type of transaction with company shares or stocks (*for example, only sale or only exchange of company shares or stocks or only donation of company shares or stocks*). It aims to cover all disposition transactions with company shares or shares - both remunerative and gratuitous.

The main goal of the dissertation is, after a detailed study of the relevant theory and practice, to make a comprehensive analysis of the different types of tax consequences of the different types of transactions with company shares and stocks. A mean of achieving this goal and, respectively, the task of the dissertation work is to highlight the controversial and/or unclear moments in relation to the taxation of transactions with company shares and stocks. On the basis of the comprehensive analysis, the secondary objective of the dissertation is to try to propose ideas for improving the current legislation concerning the subject of the present work. A result of the achievement of this secondary goal would be to improve the regulatory framework regarding the above-mentioned important activity of entrepreneurs in Bulgaria.

In order to achieve the above objectives, a historical, comparative legal, interdisciplinary, and systematic research methods were used. Before analyzing the tax legal consequences, the general characteristics of the concepts of tax legal consequences, transactions and company shares and stocks are indicated. An analysis of the historical development of the taxation of transactions with company shares and stocks in Bulgaria was carried out. The legislations of foreign countries are analyzed. The tax legal consequences are analyzed in a systematized form that follows the main legal acts that regulate them.

3. Volume and structure of the research

The dissertation has a total volume of 239 pages (*Times New Roman*, 12, 1.5), of which the main text (*ie, from the beginning of the introduction to the end of the conclusion*) includes 195 pages. A total of 545 footnotes were made². A total of 116 literary sources are cited, of which 24 are in a foreign language. The foreign literature used is mostly in English, but is not limited to the legal system of English-speaking countries. A total of 94 judicial acts and clarifications of the revenue authorities are also cited.

The dissertation begins with a title page, a table of contents, and a table of abbreviations.

The actual part of the dissertation is divided into three main parts - introduction, exposition, and conclusion.

The introduction covers three separate parts - introduction, analysis of the historical development of the taxation of transactions with company shares and stocks in Bulgaria and comparative legal analysis of the taxation of transactions with company shares and stocks in other countries.

The exposition contains four chapters - one for each analyzed legal act, namely the Personal Income Tax Act ("**PITA**"), the Corporate Income Tax Act ("**CITA**"), the Value Added Tax Act ("**VATA**") and the Local Taxes and Fees Act ("**LTF**A").

The conclusion contains propositions *de lege ferenda*, with one main proposition set out in parentheses, and the rest following the chronology of the presentation, namely the analyzed above-mentioned normative acts.

Two appendices are attached to the dissertation. The first appendix contains a table with a list of countries with which the Republic of Bulgaria has an agreement for the avoidance of double taxation, and tax treatment of the income or profits of foreign persons from transactions with company shares and stocks in Bulgarian commercial companies. The second appendix contains a table with the donation tax rates in various municipalities of the Republic of Bulgaria, whose administrative centers are regional cities.

² It is important to share that not all footnotes are citations of literary sources, judicial acts or clarifications of the revenue authorities. Some footnotes are used to provide additional clarification or to provide examples from practice

After these appendices, the literature used, the judicial practice used, and explanations of the revenue authorities are indicated.

The dissertation ends with a page dedicated to acknowledgments.

II. Contents of the dissertation

ABBREVIATIONS	10
I. INTRODUCTION	14
A. Preamble	14
1. Subject, aim and methodology.....	15
2. Terminological notes	17
2.1. Tax consequences - general characteristic.....	17
2.2. Transactions - general characteristic.....	26
2.3. Company shares and stocks general characteristic	27
B. Historical development of the taxation of transactions with company shares and shares in Bulgaria	31
C. Taxation of transactions with company shares and stocks in other countries	38
II. BODY PARAGRAPHS	49
A. Chapter One. Tax consequences under PITA	50
1. Taxation of local individuals.....	51
1.1. Subject of taxation	52
1.2. Taxable person	60
1.3. Taxable event	63
a) transfer of company shares	65
b) transfer of stocks.....	69
c) transfer of shares in CVC.....	73
d) transfer of company shares and stocks in foreign commercial companies.....	73
1.4. Determining the amount of the tax liability	74
a) tax base	74
b) tax rate	85

1.5. Establishing and performing the tax liability.....	85
a) establishing the tax liability	86
b) performing the tax liability	87
1.6. Exemption from tax liability	87
2. Taxation of foreign individuals.....	91
2.1. Subject of taxation	92
2.2. Taxable person	93
2.3. Taxable event	94
2.4. Determining the amount of the tax liability	97
a) tax base	98
b) tax rate	98
2.5. Establishing and performing the tax liability.....	99
a) establishing the tax liability	99
b) performing the tax liability	100
2.6. Recalculation of final tax	101
2.7. Exemption from tax liability	101
a) exemptions under PITA	102
b) exemptions under DTT of Republic of Bulgaria	105
3. Taxation of local and foreign individuals when exchanging company shares or stocks in connection with transformation of commercial companies	105
B. Chapter Two. Tax consequences under CITA	113
1. Taxation of local legal entities	114
1.1. Subject of taxation	115
1.2. Taxable person	119
1.3. Taxable event	121

1.4. Determining the amount of the tax liability	123
a) tax base	123
b) tax rate	128
1.5. Establishing and performing the tax liability	129
a) establishing the tax liability	129
b) performing the tax liability	129
2. Taxation of foreign legal entities	130
2.1. Subject of taxation	131
2.2. Taxable person	133
2.3. Taxable event	135
2.4. Determining the amount of the tax liability	139
a) tax base	142
b) tax rate	142
2.5. Establishing and performing the tax liability	142
a) establishing the tax liability	142
b) performing the tax liability	143
2.6. Recalculation of the withholding tax	143
2.7. Exemption from tax liability	145
a) exemption under CITA	145
b) exemptions under DTT of Republic of Bulgaria	146
3. Taxation of local and foreign legal entities when exchanging company shares or stocks in connection with transformation of commercial companies	148
C. Chapter Three. Tax consequences under VATA	153
1. Subject of taxation	155
2. Taxable person	158

3. Taxable event	159
4. Administrative obligations.....	164
4.1. VAT registration obligation	164
4.2. Documenting the supplies.....	168
4.3. Declaring and reporting	169
5. Specifics regarding the right to deduct input VAT credit.....	169
D. Chapter Fourth. Tax consequences under LTFA.....	177
1. Subject of taxation	178
2. Taxable person	183
3. Taxable event	186
4. Determining the amount of the tax liability	187
4.1. Tax base	187
a) Tax base upon acquisition of stocks for free	188
b) Tax base upon acquisition of company shares for free	190
4.2. Tax rate	192
5. Establishing and performing the tax duty	193
6. Exemption from taxation	194
III. CONCLUSION.....	199
1. PITA.....	200
2. CITA	202
3. VATA	205
4. LTFA.....	206
ATTACHMENTS.....	209
Attachment No 1: List of countries with whom Republic of Bulgaria has DTT, and the tax treatment of the income or profits of the foreign entities from transactions with company shares and stocks in Bulgarian commercial companies	209

Attachment No 2: Table with the tax rates of donation tax in different municipalities of Republic of Bulgaria, whose administrative centers are regional cities 222

USED LITERATURE 224

USED COURT PRACITCES AND GUIDELINES OF NRA 233

ACKNOWLEDGEMENTS.....239

III. Short summary of the content of the dissertation

The dissertation is divided into three main parts – introduction, body paragraphs and conclusion.

1. The introduction of the dissertation covers three separate parts - preamble, analysis of the historical development of the taxation of transactions with company shares and stocks in Bulgaria and comparative legal analysis of the taxation of transactions with company shares and stocks in other countries.

1.1. The preamble contains explanations about the subject, purpose and methodology of the research and also contains an analysis of the main concepts from the title of the dissertation, namely tax implications, transactions and company shares and stocks.

1.2. The part with the historical development of the taxation of transactions with company shares and stocks in Bulgaria is conventionally divided into three periods: the first period from 1878 to 1944, during which the beginnings of the tax system of such transactions were laid down, the second period from 1944 until 1989, during which all transactions with company shares and stocks (and, respectively, the settlement of their taxation) was at a standstill due to the peculiarities of the economic system of our country during this period, and a third period after 1989, in which again begins and develops the settlement of a relatively more extensive regime of taxation of transactions with company shares and stocks. The last period de facto reaches until 2007, when Bulgaria entered the European Union and from when the last significant changes in the Bulgarian tax legislation took place. The current legislation applied after Bulgaria's entry into the European Union is analyzed in the actual part (ie, the body part) of the dissertation.

1.3. The comparative legal analysis covers the legislation of the United States of America, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, the Netherlands, Switzerland, Luxembourg or Malta. These countries have been chosen on purpose - either because of their developed capital markets and their historical traditions of trading in company shares and stocks, or because of their favorable tax laws in the field of transactions in company shares and stocks, thanks to which they have become investment centers in the European Union.

2. The body part of the dissertation contains four chapters – one chapter for each analysed normative act, namely PITA, CITA, VATA and LTFA.

2.1. PITA regulates the taxation of the income of individuals from transactions with company shares and stocks. While local individuals are taxed on the total annual tax base under Art. 33, para. 3 of PITA, the foreign individuals are taxed with a final tax under Art. 37, para. 1, item 12 of PITA. In addition, PITA also regulates a special final tax under Art. 38, para. 5 of PITA on the income acquired from the exchange of company shares and stocks in connection with the transformation of commercial companies under Chapter XII, Section II CITA - both for local and foreign individuals.

All these abovementioned taxes have income, direct, proportionate, and state nature. There are other similarities between them as well - the subject of taxation is income acquired from transactions with company shares and stocks. The tax rate is also the same – 10 percent.

However, there are some differences.

The taxable person is different. Therefore, it is very important, first of all, to determine the quality of the relevant taxable person who disposes of the relevant company shares or stocks - whether it is local or foreign tax resident for the purposes of PITA. The nationality of the individual concerned is not essential in this matter. It is possible for Bulgarian citizens to be foreign tax residents for tax purposes, it is also possible for foreign citizens to be local tax residents for tax purposes.

The rules regarding the tax event are also different. In the case of local individuals, for the income under Art. 33, para. 3 PITA, the tax event occurs when the relevant property is transferred, i.e., company shares and stocks. This is because there is a fiction in Art. 11, para. 2 of PITA, that then the income is considered acquired, regardless of whether the income is actually acquired or not. Conversely, in the case of foreign individuals, for the income under Art. 37, para. 1, item 12 PITA, the tax event does not occur before the actual receipt of the income. In this way, it seems that the legislator regulates an unfavorable tax situation for local individuals compared to the regulation for foreign individuals, because for the former there is an opportunity to owe tax even without having actually received their income, but for the latter such an opportunity is not available. On the other hand, however, the rules for calculating the tax base are more favorable to local individuals. They allow the losses realized during the year to be deducted from the realized profits during the year. For local individuals, there is also an opportunity to reduce the tax base with an additional 10% of legally recognized expenses. Such an opportunity is not available for foreign

individuals. However, it should be noted that foreign individuals who are residents for tax purposes of an EU member state or of another EEA state may benefit from the favorable provisions of Art. 33, para. 3 et seq. PITA through the institute of recalculation of the final tax under Art. 37a of the PITA. However, such an option is not available for the other foreign individuals. For such individuals, the tax relief for income from disposal of financial instruments under Art. 13, para. 1, item 3 of PITA is not applicable as well. Therefore, it is also essential for foreign individuals to determine whether they are residents for tax purposes of an EU/EEA member states, or not.

There are differences between the two regimes and the rules for declaring and paying the tax. The tax on the total annual tax base under Art. 33, para. 3 PITA is declared and paid on an annual basis - by April 30 of the following year. The final tax under Art. 37, para. 1, item 12 PITA is declared and paid quarterly - until the end of the month following the corresponding quarter.

2.2. CITA regulates the taxation of the profits of local legal entities and the income of foreign legal entities from transactions with company shares and stocks. While the profits of local legal entities are subject to corporate tax under Part II of the CITA, the income of foreign legal entities is subject to withholding tax under Part III of the CITA.

The above taxes have similar characteristics - income, direct, proportional and state. There are other similarities between them - the subject of taxation is the profit or income formed from transactions with company shares and stocks. The tax rate is also the same – 10 percent.

However, there are some differences.

The taxable person is different. Therefore, it is important, first of all, to determine the quality of the relevant taxable person who disposes of the relevant company shares or stocks - whether it is a local or a foreign legal entity for the purposes of CITA.

The rules regarding the tax event are also different. For local legal entities, the question arises in which tax period the accounting income from the relevant transaction with company shares or stocks should be reported. According to general accounting principles, this should be the tax period in which these transactions were concluded, regardless of whether the consideration for them was actually received or not. Conversely, for foreign legal entities, the tax event does not occur before the actual receipt of the income. The advance payment received before the conclusion of the relevant disposition transaction with company shares or stocks does not give rise to a tax liability.

In this way, it seems that the legislator regulates an unfavorable tax situation for local legal entities compared to the regulation for foreign legal entities, because for the former there is an opportunity to owe tax even without having actually received the consideration for the transaction, but for the latter such an opportunity is not available.

On the other hand, however, the rules for calculating the tax base are more favorable for local legal entities. They allow accounting expenses realized during the year to be deducted from the realized accounting revenues during the year. There is no obstacle for local legal entities to carry out such a reduction with accompanying accounting costs - for example, costs for legal services, intermediaries, commissions and other similar costs related to the purchase and sale of the relevant company shares or shares. Such an opportunity is not available for foreign legal entities. However, it should be noted that foreign legal entities that are resident for tax purposes in an EU/EEA member state can benefit from favorable corporate tax provisions through the recalculation institute the withholding tax under Art. 202a CITA. However, such an option is not available for other foreign legal entities. There are differences between the two regimes and the rules for declaring and paying the tax. While corporate tax is declared and paid on an annual basis - by June 30 of the following year, withholding tax is declared and paid quarterly - by the end of the month following the corresponding quarter.

2.3. VATA regulates transactions with company shares and stocks as exempt supplies of financial services. VATA does not regulate a scenario in which transactions with company shares and stocks may be subject to VAT. However, this does not mean that transactions with company shares and stocks do not give rise to any rights or obligations within the scope of VATA. On the other hand, there are a number of peculiarities under VAT when carrying out transactions with company shares and stocks.

First of all, not all transactions with company shares and stocks are within the scope of VAT. The activity of incidental sale of shares or other stocks does not constitute an independent economic activity and does not fall within the scope of VAT legislation. Carrying out regular transactions with company shares and stocks by occupation will, however, fall under the scope of VAT.

The tax base when trading stocks (and other securities) can be defined as the sum of the positive differences determined for each specific purchase and sale, reduced by the sum of the negative differences determined for each specific purchase and sale. This understanding is based on the case

law of the CJEU that the taxable amount of a supply is the consideration that the supplier can actually retain for himself, i.e. actual remuneration received.

There are also peculiarities in exercising the right to a tax credit when carrying out transactions with company shares and stocks. The first feature is related to the fact that transactions with company shares and stocks, when the recipient of the services is established outside the EU, give the right to a tax credit. It is therefore important that the relevant taxable persons collect evidence in this regard. Another feature is related to how the right to a partial tax credit is calculated. The tax base of financial services that are of an incidental nature are not included in the turnover for calculating the coefficient for exercising the right to a partial tax credit. When determining this, criteria such as whether the relevant transactions are related to the person's usual activity are considered. Additional criteria for this are the amount of income from such transactions, whether they represent a direct, permanent and necessary continuation of the taxable activity of the enterprise and whether this activity implies a significant use of goods or services for which VAT is due.

Particularities are also present in the obligation to register under VATA. Even when carrying out transactions with company shares or stocks, which are generally considered to be exempt supplies of financial services for VAT purposes, an obligation to register under VAT may arise. According to VATA, an exception to this general rule exists when the relevant transactions are not related to the person's main activity. However, according to the VAT Directive and the practice of the CJEU, it is not at all necessary to examine which activity of the person is the main one, but whether the relevant activity is carried out habitually (ie, permanently or by occupation) or not.

2.4. LTFA regulates many taxes, including the tax on donations. This tax differs from the taxes analyzed above because it has a property, direct, proportional (or even flat) and local character.

Property acquired by donation is subject to taxation. The LTFA does not regulate the definition of this concept, but in my opinion there are strong arguments to consider that the gratuitous acquisition of both company shares and stocks may lead to taxation with this tax. Arguments to the contrary (specifically in relation to company shares) are not based on express text in the law, while the general principle is that tax benefits are regulated in an express way.

The taxable person is generally the gifted person. This is logical because this is the person who receives the property by donation. There are also special rules when the parties have agreed that the subject of the tax is the donor. Such a situation is foreseen by the law itself, when the gifted person is abroad. The LTFA does not contain express provisions on the range of persons who could be subject to donation tax, but in my opinion there are strong arguments to apply by analogy the inheritance tax rules of the LFTFA.

The tax event according to PITA in the case of free acquisition of company shares and stocks is not explicitly regulated, but in the general case this should coincide with the time of the tax event for the income of local individuals under Art. 33, para. 3 PITA.

When determining the amount of the tax base, there is a basic principle for both forms of property - company shares and stocks. In both forms, the basic rule is that the market price at the time of acquisition is looked at, and when the determination of the market price may give rise to significant costs or difficulties, an alternative possibility of determining the market price is arranged. In the case of stocks, this is their nominal value, and in the case of company shares - according to the accounting data of the respective company.

The tax rates for both forms of property are the same - from 0.4 to 0.8 percent - for donations between siblings and their children, and from 3.3 to 6.6 percent - for donations between other persons.

The law also provides for various forms of tax exemption for donation tax, including for donations between spouses and direct relatives, for donations in favor of certain socially useful persons and in connection with customary donations.

3. The conclusion of the dissertation contains *de lege ferenda* propositions.

3.1. The main *de lege ferenda* proposal is to introduce in both PITA and CITA rules for the so-called participation exemption regime in foreign literature - rules for exemption from taxation for qualified participation, according to which the income (for natural persons) or profits (for legal entities) from transactions with company shares and stocks not to be taxed if the relevant taxable person has owned more than a certain percentage of the capital of the relevant commercial company for more than a certain period of time.

3.2. The rest of the proposal de lege ferenda follow the chronology of the exposition, namely the analyzed legal acts mentioned above. They rather aim to improve current legislation.

IV. Main scientific findings and practical contributions of the dissertation

The following moments could be pointed out as main scientific findings and practical contributions of the dissertation:

1. 1. The main contribution of the dissertation work is the comprehensive and in-depth analysis of all the main tax consequences of transactions with company shares and stocks. The subject of research is not limited to the analysis of a specific type of tax (*for example, only personal income tax or only corporate tax for legal entities*). The subject covers all possible tax legal consequences that could occur in transactions with company shares and stocks. The subject of research is not limited to the analysis of a specific type of transaction with company shares or stocks (*for example, only the sale or exchange of company shares or stocks or only the donation of company shares or stocks*). The subject of research covers all disposition transactions with company shares or stocks - both remunerated and non-remunerated. Therefore, in my opinion, the dissertation work, after the appropriate corrections and improvements, can be used as, so to speak, a handbook on tax law matters by those who deal with transactions with company shares and shares, including lawyers, accountants, investors and others.
2. In the introduction of the dissertation, the main concepts of tax law such as tax and tax legal consequences are analyzed, including all elements of the tax - subject of taxation, taxable person, taxable event, tax base, tax rate, the rules for declaring and paying the tax. Based on the analysis of the national tax law (ie, the provisions of the CRB, including the practice of the Constitutional Court, and TSSPC) an attempt has been made to define the concept of "tax" through the prism of the Bulgarian national legislation.
3. The dissertation contains a detailed analysis of the historical development of the taxation of transactions with company shares and stocks in Bulgaria. A number of repealed laws from both the time of the Kingdom of Bulgaria and the time of the People's Republic of Bulgaria have been analyzed. Carrying out a comparative legal analysis of the taxation of transactions with company shares and stocks, including in the USA, the United Kingdom, the Netherlands, Switzerland, Luxembourg and Malta, is also a scientific contribution of

the dissertation work. The established legal positions in these countries have been used in order to propose *de lege ferenda* suggestions to improve national legislation in the area of taxation of transactions with company shares and stocks.

4. In the part with the consequences under PITA, one of the main contributing points is the analysis and proposal of distinguishing criteria when the income from transactions with company shares and stocks can be taxed as income from the business activity of a sole trader and when they should be taxed in the order of Art. 33, para. 3 PITA. In this regard, the current tax legislation is not completely clear. The available case law applies more to real estate transactions. The thesis is defended that this case law cannot be applied vis-à-vis to transactions with company shares and stocks. In order to find a similar solutions, institutes of banking and currency legislation were analyzed, on the basis of which a proposal was made to introduce similar quantitative criteria. I believe that in this way greater legal certainty would be achieved regarding the way of taxation, and this is extremely important for persons who deal with the purchase and sale of company shares and shares.
5. Another point of contribution in the part with PITA is the detailed study of the moment of the tax event in the transactions with company shares and stocks of local individuals. For this purpose, institutes of commercial and contracts law (moment of transfer of rights on company shares and stocks) were analyzed. Specialized legal literature in this field was used. Judicial acts of the civil courts and the Supreme Court of Cassation have been analyzed, including one interpretive decision. In this part, the dissertation also has an interdisciplinary character. This analysis is also important in terms of determining the moment of the tax event and in the field of VATA and LTFA. It is for this reason that in the parts with a tax event under VATA and LTFA, references have been made to the part about the tax event under PITA.
6. In the part with the consequences under the CITA scientific contribution are several points. First, the analysis of basic principles in accounting law regarding the exact period in which accounting income from transactions in company shares and stocks should be recognized

(ie, the tax event for corporate income tax). Examples from the commercial practice are given in order to distinguish the legal meaning of various moments such as the conclusion of the transaction, the emergence of the right to receive the remuneration, the receipt of the remuneration itself, etc. In this part, the dissertation again has an interdisciplinary character, as it also analyzes the accounting legislation. Secondly, the rules for determining the tax event for withholding tax in relation to the income of foreign legal entities and others have been analyzed in detail. The concept of "advance payment" is given greater importance in the analysis.

7. In the part with the VAT implications, the main contribution is the analysis of a number of VAT peculiarities related to transactions with company shares and stock. Such a peculiarity is, for example, the obligation to register under VAT and the concept of "main activity" within the meaning of Art. 96, para. 3 VAT. The peculiarities of the rules for calculating the tax base in transactions with company shares and stocks, the right to a tax credit when carrying out transactions with company shares and stocks and the rules for calculating the right to a partial tax credit are also analyzed. The concepts used in the VATA are compared with the concepts used in European VAT legislation and the practice of the Court of Justice of the European Union. Based on the analysis, *de lege ferenda* proposals were made, which aim to unify and clarify the terminology.
8. In the part with the consequences under the LTFA (i.e., donation tax), the main contribution of the dissertation work is related to the analysis of the question of whether the gratuitous receipt of company shares gives rise to donation tax. Different opinions in practice have been examined and concrete arguments have been given as to why the free receipt of company shares should be subject to donation tax. In this regard, several reasonable criticisms have been made of the legislative approach and, rather, of the ambiguities in the legislation. A detailed analysis was made of how it is possible to determine the tax base for the donation of company shares. Scientific literature of an economic or financial nature is also used for this purpose.

9. Some *de lege ferenda proposals* are included in the final part of the dissertation. The main proposal is to introduce the so-called participation exemption regime in foreign literature or, in Bulgarian, exemption from taxation in case of qualified participation - these are a set of rules or criteria under which income or profits from transactions with company shares and shares are not taxed. Usually, these rules include a certain minimum percentage of participation in the capital of the company (for example, a minimum of 10%) and a certain time during which the relevant company shares or shares must be continuously held by the relevant person (for example, more than one year). Such rules are in place in countries such as the Netherlands, Switzerland, Luxembourg and Malta, which are known for being centers for the creation of holding companies from which subsequent investments are made in other EU member states. The remaining *de lege ferenda proposals* aim rather to improve or clarify the current tax legislation in this area. Such are, for example, the proposal to introduce a quantitative criterion for distinguishing an activity as an occupation in PITA, the proposals to introduce rules for the transfer of tax losses and some measures against abuse of rights in PITA. In the area of the CITA, proposals have been made to unify the definition of "financial instruments" that are not subject to taxes, and proposals to clarify some terms. Such proposals for clarification of some terms are available in the field of VATA as well.
10. The compiled appendices - tables, to the dissertation work are also of practical importance and benefit. The first table contains a list of the countries with which the Republic of Bulgaria has an effective agreement for the avoidance of double taxation, and tax treatment of the income of foreign persons from transactions with company shares and stocks in Bulgarian commercial companies. In this way, international tax treaties of the Republic of Bulgaria with over 70 countries have been synthesized in one place. The second table contains the donation tax rates in 27 different municipalities of the Republic of Bulgaria, whose administrative centers are regional cities. The majority of Bulgarian citizens live in these 27 municipalities. The table allows in an easy way to compare the donation tax rates in different municipalities, where there are significant differences (for example, in some of them the tax rate is at the minimum of 3.3%, and in others it is at the maximum of 6.6 %).

V. List of publications of the author on the topic of the dissertation

Since enrolling as a PhD student in 2019, the following reports and articles on the dissertation topic have been (or are to be) published in non-refereed peer-reviewed journals or edited collective volumes:

1. Tyurker Mollahasan. **VAT refund on bad debt.** Collection of reports from the scientific conference "100 years of UNWE - 100 years of law in UNWE". Volume II - Current problems of public and criminal law. Current problems of historical, economic and social sciences. UNWE Publishing Complex. Sofia, 2021
2. Tyurker Mollahasan. **Cases of knowledge and obligation to know under Art. 177 of the VAT Act in the practice of SAC.** A collection of reports from a summer doctoral school in law on the topic "good faith as a norm and principle of lawful behavior in modern law - genesis, development, problems and perspectives". UNWE Publishing Complex. Sofia, 2022
3. Tyurker Mollahasan. **Some issues of the remunerative disposal of company shares or stocks by local individuals under PITA.** Electronic edition "Challenge the law!" (ISSN 1314-7854). Sofia, 2021
4. Tyurker Mollahasan. **Some issues regarding the capital gain tax on the income from disposal of company shares or stocks by foreign individuals under PITA.** A collection of reports from the scientific conference "30 years Law Faculty at UNWE". UNWE Publishing Complex. Sofia, 2022
5. Tyurker Mollahasan. **Some issues of the withholding tax under CITA upon the disposal for consideration of Bulgarian company shares and stocks by foreign legal entities.** A collection of reports from a scientific conference "Legal, economic and historical aspects of state regulation on economic activity". UNWE Publishing Complex. Sofia, 2023
6. Nina Chilova, Tanya Atanasova-Drenska, Aleksandra Valcheva, Stoycho Dulevski, Tyurker Mollahasan, Stanislav Dzhinsov. **Comparative Legal Analysis of the Withholding Tax through the Prism of the Practice of the Court of Justice of the European Union.** UNWE Publishing Complex. Sofia, 2023

7. Tyurker Mollahasan. **Some issues regarding the taxation of the profits of local legal entities with corporate tax under CITA as a result of the disposal of company shares and stocks.** Report presented at the scientific conference "Challenges to legal regulation in Bulgaria", 31.10.2023, UNWE, Sofia (a collection of reports is to be published)
8. Tyurker Mollahasan. **Some specifics under the VAT Act upon transactions with company shares and stocks.** "Accounting, Taxes and Law" journal, issue 4/2024. "Labor and Law" Publishing House. Sofia, 2024
9. Tyurker Mollahasan. **Some issues regarding the gift tax under LTFA upon acquisition of company shares and stocks for free.** "Business and Law journal". UNWE Publishing Complex. Sofia (to be published in volume 1, 21, 2023).

The abstract consists of 51 pages, of which 26 pages are in Bulgarian language and 25 pages are translated into English. In case of contradiction or ambiguity, the Bulgarian text should be taken into account.